

มูลเหตุความขัดแย้งวังหน้า-วังหลวง ก่อน “วิกฤตการณ์วังหน้า” สมัย ร.5

(ซ้าย) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (ขวา)
กรมพระราชวังบวรสถานมงคล พระองค์เจ้ายอดยิ่งยศ กรมหมื่นบวรวิไชยชาญ

“วิกฤตการณ์วังหน้า” เหตุการณ์สำคัญต้นรัชกาลที่ 5 จุดเปลี่ยนทางการเมืองประเทศสยาม มีคู่ขัดแย้งหลักคือ “ฝ่ายวังหลวง” ซึ่งมีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเป็นแกนนำ กับ “ฝ่ายวังหน้า” คือ พระองค์เจ้ายอดยิ่งยศ กรมหมื่นบวรวิไชยชาญ ซึ่งทรงเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล (ตำแหน่งวังหน้า) เป็นแกนนำ วิกฤตการณ์ดังกล่าวปะทุขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ “ไฟไหม้” วังหลวง ในคืนวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2417 ทำให้ทั้งสองฝ่ายมาเผชิญหน้ากัน แล้วสถานการณ์ก็ลุกลามใหญ่โตจนพวกราชบัณฑิตมหาอำนาจอย่างอังกฤษเข้ามาพัวพันด้วย

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าเหตุเพลิงไหม้ครั้งนั้นคือจุดเดือดที่เป็นผลลัพธ์จากความขัดแย้งระหว่างวังหน้ากับวังหลวง ซึ่งดำเนินมาอย่างเงียบ ๆ ยาวนานหลายปีแล้ว มูลเหตุของเรื่องราวนี้คืออะไร?

THE SECOND KING OF SIAM, IN STATE ROBES.

พระองค์เจ้ายอดยิ่งยศฯ เมื่อทรงขึ้นเป็น กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ
หรือวังหน้า ในสมัยต้นรัชกาลที่ 5

ก่อนจะเป็น “วิกฤตการณ์วังหน้า”

ย้อนกลับไปในตอนที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 สวรรคต เมื่อ พ.ศ. 2411 บรรดาเจ้านายและขุนนางมาประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อเลือก “สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์” ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 5 และยังเลือกตำแหน่งวังหน้าไปพร้อมกันด้วย เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นผู้ผลักดันและตัดสินใจเลือก กรมหมื่นบวรวิไชยชาญ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ทรงดำรงตำแหน่งวังหน้า และที่ประชุมยังเลือกให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน จนกว่ารัชกาลที่ 5 จะทรงพระผนวชเมื่อพระชนมายุ 20 พรรษา และมีพระราชอำนาจเต็มในการบริหารราชการแผ่นดินด้วยพระองค์เอง

แต่การที่ขุนนางผู้ใหญ่ท่านนี้เลือกวังหน้าเองก็ก่อปัญหาตามมาในที่สุด เพราะแต่เดิม ตำแหน่งวังหน้า จะต้องให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้สถาปนา ไม่ใช่ให้เจ้านายและขุนนางมาประชุมคัดเลือกกันเอง

จุดเริ่มต้นความขัดแย้งระหว่างวังหน้ากับวังหลวง จึงก่อตัวขึ้นตั้งแต่วันแรกของรัชกาลที่ 5 เลยกี่ว่าได้ ล่วงมาถึง พ.ศ. 2416 หลังจากรัชกาลที่ 5 ทรงพระผนวชเสร็จสิ้นตามโบราณราชประเพณี ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งที่ 2 ทำให้ทรงครองสิริราชสมบัติอย่างสมบูรณ์ จากนั้นทรงเริ่มดำเนินพระราชโบายเพื่อรวบรวมอำนาจทางการเมืองมาไว้ที่พระองค์ ผ่านนโยบายการปฏิรูปหลาย ๆ ด้าน

สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

การปฏิรูปดังกล่าวนี้เองที่ไปกระทบกับผลประโยชน์ของขุนนางจำนวนมาก โดยเฉพาะพวกตระกูลขุนนาง และฝ่ายวังหน้า ทำให้เริ่มมีบรรยากาศความไม่พอใจและไม่ไว้วางใจกันเกิดขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น มีเจ้านายและขุนนางฝ่ายสนับสนุนวังหลวงจำนวนหนึ่งเริ่มตั้งคำถามถึงความชอบธรรมในตำแหน่งของวังหน้า คนสำคัญ ๆ ก็คือ พระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) ที่ดำรงตำแหน่งราชเลขาการส่วนพระองค์ของรัชกาลที่ 5 ท่านเขียนข่าวลงตีพิมพ์ในหนังสือ “ตรุณวาท” มีเนื้อหาวิจารณ์ถึงความไม่ถูกต้องที่กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญทรงดำรงตำแหน่งวังหน้า ซึ่งก็เป็นหลักฐานว่า ฝ่ายวังหลวงมีความตั้งใจพุ่งเป้าลดอำนาจวังหน้าจริง ๆ

เหตุผลอะไรที่ทำให้ฝ่ายวังหลวงตั้งใจเช่นนั้น และเกิดอะไรขึ้นบ้างในเหตุการณ์นั้น อัคริภัยที่จุดชนวนความขัดแย้งจนลุกลามบานปลายเป็นเรื่องราวใหญ่โตนี้ส่งผลต่อประวัติศาสตร์ชาติไทยอย่างไร? ร่วมกันเจาะลึกเรื่องราวเหล่านี้ได้ใน “สัปดาห์ประวัติศาสตร์ ZAB HISTORY วิกฤตการณ์วังหน้า ไฟไหม้วังหลวง ปฐมบทรัชกาลที่ 5 ยึดคืนพระราชอำนาจ”

เอกสารอ้างอิง

กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม. (2568 19 ธันวาคม). *มูลเหตุความขัดแย้งวังหน้า-วังหลวง ก่อน “วิกฤตการณ์วังหน้า” สมัย ร.5*. ศิลปวัฒนธรรม. https://www.silpa-mag.com/history/article_160490.